

Baertsoen-Morel, een vermogende Gentse familie

Als een van de erfgenamen van het familiefortuin werd Albert Baertsoen in zijn artistieke ontplooiing niet in de minste mate gehinderd door financiële beperkingen. Hij kon reizen, hij beschikte over een ruim en comfortabel atelier in Gent, hij had lange tijd een vaste stek in Parijs, en hij hoefde eigenlijk zelfs geen werken te verkopen, althans niet uit financiële noodzaak.

Maar wat moeten we ons bij die materiële welstand voorstellen? Hoe omvangrijk was het familiale patrimonium en uit welke elementen was het opgebouwd? Aan de hand van archivalia bewaard in het Gentse Rijksarchief, zoals de inventaris van de persoonlijke eigendommen van Alfred en die van de huwelijksgemeenschap Baertsoen-Morel, die werd opgesteld naar aanleiding van het overlijden van Alfred eind 1904, is het mogelijk een en ander te reconstrueren.¹

Alfred Baertsoen en Wilhelmine Morel, resp. ca. 1885 en 1875-80

Het bezit dat in 1904 in kaart werd gebracht bestond grosso modo uit vijf onderdelen: vastgoed, aandelen, obligaties, schuldvorderingen en liquide middelen.

De verschillende woningen en andere onroerende bezittingen waren een zeer zichtbare blijk van welstand en ze benadrukten de status en de sociale ambities van het gezin. De waarde ervan werd geschat op ongeveer 360.000 Belgische frank. Een belangrijk onderdeel van dat patrimonium was de grote neoclassicistische gezinswoning op de Coupure, die de echtgenoten in 1883–84 door de bekende architect Henri Beyaert hadden laten optrekken op een perceel van 1.200 m² dat de hoek vormde van de Coupure en de toenmalige Bijlokekaai – de huidige Baertsoenkaai. Naast de eigenlijke woning werd in 1889 voor de jonge *artiste-peintre* Albert een atelier gebouwd. Het geheel werd in 1904 gewaardeerd op ca. 66.000 frank.

¹ RA Gent, Notariaat De Groo-Parmentier II, 69: inventaris sterfhuis Alfred Baertsoen, 01/12/1905; RA Gent, REG Gent Successie 2004, 9: erfenisaangifte Alfred Baertsoen, 10/05/1905 en 19/09/1905.

Gezicht op de Verlorenkostbrug en een deel van de Coupure Links in Gent, ca. 1900. Centraal op de prentbriefkaart bevindt zich het eerste atelier van Baertsoen (het lagere gebouw in donkere baksteen) met rechts de aanpalende gezinswoning Baertsoen-Morel in neoclassicistische stijl.

Daarnaast bezat Alfred in de gemeente Wondelgem het riante buitenverblijf Ter Linden, woningen en meer dan 20 hectare grond. Op een van die terreinen, grenzend aan het kanaal Gent-Terneuzen, lieten Georges en Marthe Buysse-Baertsoen in 1897 het fraaie landhuis Ter Vaart bouwen, ontworpen door Paul Hankar en met een interieur van de hand van Gustave Serrurier-Bovy. Georges Buysse zou er zijn vele kanaalgezichten schilderen.

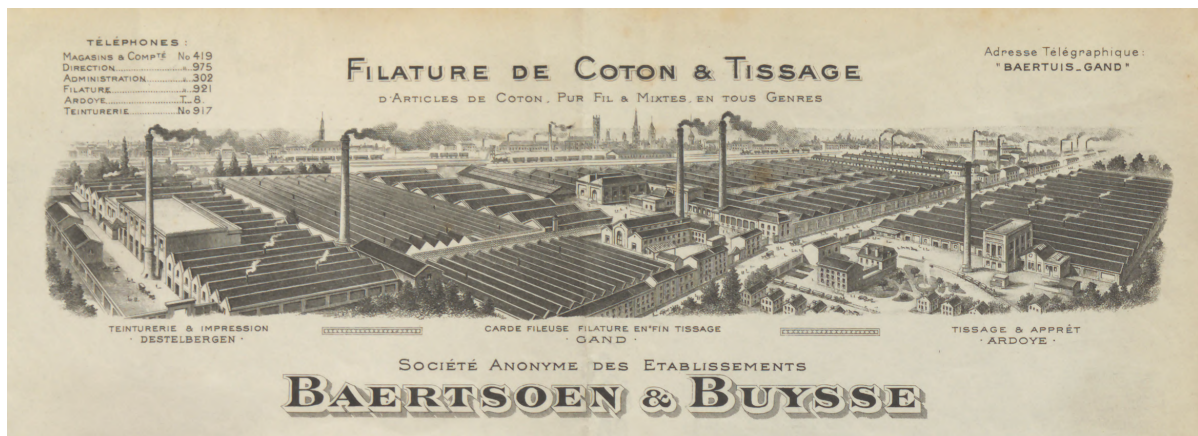
Links: het buitenverblijf Ter Linden, nabij de dorpskern van Wondelgem, na 1920. Rechts: Ter Vaart, het Arts & Crafts-landhuis van Georges en Marthe Buysse-Baertsoen, aan de oevers van het kanaal Gent-Terneuzen in Wondelgem, 1897 (of later). Architect: Paul Hankar.

Naar het voorbeeld van andere Gentse industriëlen, wendden Alfred Baertsoen en Wilhelmine Morel ook hun blik richting het koninklijke Oostende. Al in 1878 hadden ze er net buiten het stadscentrum een vakantiewoning laten optrekken, maar een tiental jaren later deed de kans zich voor om een aankoop te doen op de zeedijk. Het echtpaar aarzelde niet en werd zo eigenaar van de statige Villa des Hironnelles, gelegen op nauwelijks een paar honderd meter van het verblijf van Leopold II. Ze werd in 1904 gewaardeerd op ca. 55.000 frank.

De Villa des Hirondelles op de Zeedijk in Oostende (laatste woning rechts op de foto), ca. 1900.

Het gros van het fortuin bestond echter uit een aandelenportefeuille. De nominale waarde hiervan beliep ca. 2.050.000 fr., waarvan 1.750.000 frank aandelen in de SA Baertsoen-Buysse. Gezien de aanhoudende groei en goede bedrijfsresultaten van de onderneming, kan worden verondersteld dat de reële waarde van dit pakket aanzienlijk hoger lag.

Briefhoofd NV Baertsoen & Buysse, ca. 1910.

De waarde van de obligaties, schuldvorderingen en niet-gespecificeerde bezittingen bedroeg ca. 1.270.000 frank, wat maakt dat de totale erfenis – de persoonlijke eigendommen van Alfred Baertsoen en de eigendommen van de huwelijksgemeenschap – werd geraamd op ongeveer 3.680.000 frank, maar rekening houdend met de aantoonbaar hogere reële waarde van de aandelenportefeuille,

is deze raming een absoluut minimum.² De eind 1904 opgemaakte inventaris vermeldt ook goederen die het persoonlijke eigendom waren van Wilhelmine Morel. Zij beschikte over een patrimonium van minstens 620.000 fr. Het omvatte ca. 425.000 frank aan liquide middelen, een huis naast de gezinswoning aan de Coupure, schuldvorderingen en een aandelenpakket.

Alles samen betekent dit dat het patrimonium van het echtpaar Alfred Buysse – Wilhelmine Morel anno 1904 op minimaal 4.300.000 frank kan worden gewaardeerd. Of om het concreet voor te stellen: dat was rond 1900 ongeveer 6.500 jaarlonen van een wever in de Gentse katoennijverheid.³

René Vermeir

Vakgroep Geschiedenis, Universiteit Gent

12 september 2022

² Uit een notariële akte die enkele jaren later werd opgemaakt, blijkt bv. dat aandelen van La Liève en La Lys, door de familie waren verkocht voor meer dan het dubbele van de nominale waarde (akte dd. 31 januari 1911; RA Gent, Notariaat De Groo-Parmentier II, 80).

³ Peter Scholliers, *Wages, manufacturers and workers in the 19th century factory: the Voortman cotton mill in Ghent*, Oxford, 1996, p. 27.